

Afbouw Algemene heffingskorting mist doel

Om de arbeidsparticipatie van afhankelijke partners te stimuleren wordt in dit artikel gepleit eerst compenserende en andere fiscale maatregelen in te voeren, alvorens de Algemene heffingskorting af te bouwen. Afbouw zal juist resulteren in vergroting van armoede in gezinnen.

De Algemene heffingskorting vermindert de loon- en inkomstenbelasting in 2007 met 2.043 euro voor personen jonger dan vijftien jaar. Als de partner tenminste het minimumloon verdient, krijgt de ander de heffingskorting uitbetaald. De Algemene heffingskorting verving in 2001 de overdraagbare belastingvrije som. Met afbouw van de uitbetaling van de Algemene heffingskorting, met zes tweederde procentpunt per jaar gedurende vijftien jaar, denkt het kabinet de arbeidsparticipatie te stimuleren. Volgens het *Belastingplan 2008* gaat de maatregel gelden voor niet of weinig verdienende partners, zonder kinderen jonger dan zes jaar, en geboren na 1972.

Getroffen gezinnen

De meerderheid van de circa 320 duizend afhankelijke partners jonger dan 35 jaar heeft jonge kinderen en een partner die werkzaam is op de arbeidsmarkt. Het is niet bekend hoeveel van de 25 duizend fiscale partners zonder kinderen een nihil belastbaar inkomen uit betaald werk hebben. Naar schatting treft de maatregel ongeveer honderdvijftigduizend gezinnen met kinderen ouder dan zes jaar. In gezinnen met meerdere kinderen en een laag inkomen kan het inkomen dan dalen beneden het sociale minimum. In het netto minimumloon van een alleenverdiener, zit nu tweemaal de Algemene heffingskorting verwerkt. Dit netto-referentieminimumloon (14.842 euro in 2007) werkt via de netto-netto-koppeling door in alle sociale minima. De inkomensverlaging van 2.043 euro betekent een achteruitgang van bijna veertien procent. Het is niet bekend of de Wet Werk en Bijstand wordt aangepast. Zonder inkomenscompensatie voor een moeder (of enkele vader) als zij (of hij) geen baan of geen kinderopvang kan vinden, zal het beroep op de bijstand toenemen.

Afschaffing stimuleert participatie niet

Volgens alle economische modellen gaan deeltijdwerkers extra uren werken of gaan afhankelijke partners toetreden tot de arbeidsmarkt als de netto beloning toeneemt. Bij een stijging van het zogenaamde niet-arbeidsinkomen gaat men juist minder uren betaald werken. Onder economen bestaat overeenstemming

dat het effect van maatregelen die het eigen inkomen van vrouwen beïnvloeden groot is en het effect van maatregelen die het overige huishoudinkomen beïnvloeden, heel klein.

In *Kosten en baten van participatiebeleid* (SEO, 2007) is geschat dat als het loon van de (participerende) man met een procent daalt, het aantal uren betaald werken van vrouwen met achthonderdste procent afneemt. Deze vrouwen gaan 1,76 procent meer uren betaald werken als het eigen netto uurloon met een procent toeneemt. De SEO-arbeidsaanbodelasticiteit is hoog vergeleken met die van het CPB (2007). Zonder beleidsveranderingen is die elasticiteit 0,5 voor alle vrouwen met een partner (aflopend naar 0,41 in 2010). Op basis van deze gegevens is berekend dat, als volledige afschaffing van de Algemene heffingskorting voor afhankelijke partners had plaatsgevonden in 2006, op termijn in 2040, het arbeidsaanbod zal zijn toegenomen. Volgens SEO is dat met 6,3 procent in uren en 12,2 procent in personen. Bij de door het CPB geprefereerde schatting is dat 3,3 procent in uren en 6,7 procent in personen. In een gevoeligheidsanalyse rekent het CPB ook met een arbeidsaanbodelasticiteit van één en een inkomenselasticiteit van $-0,2$. De uitkomst is dan 6,3 procent in uren en 12,2 procent in personen (CPB, 2007).

Het voorspelde langetermijneffect komt dus niet door de inkomensverlaging, maar door verlaging van het heffingsstarief bij arbeidsmarkttoetreding. Weinig potentiële toetreders merken echter die verlaging op of weten voor welke heffingskortingen ze in aanmerking komen. Ze maken een afweging tussen het netto inkomen en de kosten. Bovendien is bij noodzakelijke zorgtaken de verklaring van de toename in arbeidsparticipatie van vrouwen veel complexer dan volgens de bovengenoemde toegepaste modellen. Dat een hoger huishoudinkomen uitbesteding (*crèches, au pair*), huishoudelijke taken (werkster, kant-en-klaar-producten) en verhoging van de arbeidsproductiviteit (door tijdbesparende machines) mogelijk maakt, wordt bijvoorbeeld niet waargenomen.

Niet alleen op de modellen valt het een en ander aan te merken; ook op de verwachte verlaging van het heffingsstarief bij toetreding tot de arbeidsmarkt en daar moet de stimulans tot participatie juist van komen. Dit valt het beste te illustreren met twee inkomensvoorbeelden van echtparen jonger dan vijftientig jaar (gegevens 2007).

In het eerste voorbeeld heeft de vrouw een belastbaar inkomen van 17.300 euro uit betaald werk (zie

Rekenvoorbeeld 1 - vrouw inkomen, man geen inkomen (in euros)

Belastbaarinkomen vrouw			17.300
Berekende heffing over 17.300 euro (33,65%)		5.821	
Algemene heffingskorting	2.043		
Arbeidskorting 1,7815% tot 8.312 euro, daarna 12,354%	1.259		
Combinatiekorting	149		
Kinderkorting	939		
Totaal heffingskortingen		4.390	
Te betalen aan belastingdienst door vrouw			1.431
Inkomen vrouw na aftrek betaling			15.869
Man krijgt algemene heffingskorting deels uitbetaald			1.431
Vrouw en man samen			17.300

Rekenvoorbeeld 2 - vrouw en man inkomen (in euros)

Berekende heffing over 8.000 euro x 33,65% =		2.692	
Algemene heffingskorting	2.043		
Arbeidskorting	143		
Combinatiekorting	149		
Aanvullende combinatiekorting			
Totaal heffingskortingen		3.035	
Vershil		-343	
Inkomen man na aftrek betaling			8.000
Vrouw en man samen			24.212

rekenvoorbeelden). De man heeft geen inkomen en zorgt voor de twee kinderen ouder dan zes jaar. Haar aan de belastingdienst te betalen bedrag is 1.431 euro. Hij krijgt dat deel van de Algemene heffingskorting uitbetaald. De vrouw komt dus niet in aanmerking voor de maximale arbeidskorting en de man niet voor de maximale Algemene heffingskorting. Als de herintredende man een belastbaar inkomen gaat verdienen van achtduizend euro (85 procent van de herintreders gaat tussen het minimumloon en de helft ervan verdienen) (SZW, 2007) verandert de situatie. Het belastbaar inkomen van de vrouw blijft gelijk. Zij houdt ook de kinderkorting, want die gaat naar de meestverdienende partner. Het bedrag blijft tot een gezamenlijk inkomen van man en vrouw beneden 28.987 euro ook gelijk. Daarna wordt het afgebouwd. De man komt als minstverdienende partner in aanmerking voor de aanvullende combinatiekorting van zevenhonderd euro. De man heeft recht op 3.035 euro aan heffingskortingen, maar hij kan dat bedrag niet geheel verzilveren. De 343 euro kan wel alsnog via de vrouw worden geïnd. Tot een inkomen van bijna 10.300 hoeft hij geen belasting te betalen. Het is onwaarschijnlijk dat de man zijn baan gaat opzeggen vanwege de Algemene heffingskorting. Het toetreden van vele vrouwen, ondanks de jaarlijkse verhoging van de Algemene heffingskorting wijst daar ook niet op.

Voorwaarden voor meer participatie

Financiële onafhankelijkheid voor alle gezonde vrouwen en mannen tussen vijftieng en vijfenzeftig jaar is om vele redenen gewenst. Concreet betekent dat kunnen beschikken over een persoonlijk inkomen van minstens tienduizend euro per jaar. Daarnaast moet collectief genoeg worden verdiend om een basisinkomen en verzorging te financieren voor mensen die niet kunnen werken (gehandicapt) of hoeven te werken (jonge kinderen en vijfenzeftigplussers). Op basis van deze twee uitgangspunten kan het inkomensbeleid drastisch worden vereenvoudigd. Een optimale oplossing voor de noodzakelijke zorgarbeid kan dan naar ieders individuele keuze worden ingevuld, onbetaald en/of professioneel. Een minimuminkomen voor degenen die niet kunnen of hoeven te werken is min of meer gerealiseerd voor vijfenzeftigplussers, chronisch zieken en ge-

handicapt. Voor kinderen nog niet. Om armoede onder kinderen te voorkomen, zijn regelingen nodig die aan het kind gekoppeld zijn. Alleen de kinderbijslag voldoet daaraan. Het bedrag is onafhankelijk van het inkomen van de ouders (sinds 1980), maar volstrekt ontoereikend om de basisbehoeften van kinderen te compenseren en zou dus moeten worden verhoogd. (Voor rijkere huishoudens is de kinderbijslag een gering bedrag, maar sinds de fiscalisering in 1989 dragen vooral rijkere huishoudens bij aan de premie).

Tot slot

Om meer arbeidsparticipatie van mensen met een laag inkomenspotentieel te bevorderen, is een scala aan maatregelen voorhanden: als men de twee uitgangspunten onderschrijft, ligt vermindering van inkomensafhankelijke subsidies voor de hand. Met een rechtvaardiger en eenvoudiger belastingstelsel kan de onzekerheid over de hoogte van het netto inkomen en de hoge belastingdruk rond het minimumniveau worden opgeheven. Belangrijk voor meer betaald werk door ouders van jonge kinderen is werk dicht bij huis, in deeltijd, voldoende kwalitatief goede kinderopvangmogelijkheden en flexibele aanpassing van arbeidstijden aan schooltijden en schoolvakanties. Daarnaast is ondersteuning in bijscholing en begeleiding naar betaald werk gewenst. Als aan de genoemde randvoorwaarden is voldaan, kan doorstroming op de arbeidsmarkt beter van de grond komen, maken hooggekwalificeerde vrouwen plaats voor lager opgeleiden en gaan ze allebei meer uren werken dan ze nu doen.

Wat betreft de Algemene heffingskorting zijn alle mogelijkheden tussen uitbetalen aan iedere volwassene als tegemoetkoming in de eerste kosten van levensonderhoud en die van volledige afschaffing voor iedereen denkbaar.

De werkelijkheid is veel gecompliceerder dan in bovenstaande eenvoudige voorbeelden, want er is geen rekening gehouden met de uitbestedingskosten, andere heffingskortingen en het verlies aan inkomen uit inkomensafhankelijke regelingen. Vooral een combinatie van verlies aan zorgtoeslag (ruim twaalfhonderd euro per jaar), huurtoeslag (maximaal drieduizend euro per jaar en veertig tot vijftig procent marginale druk) en kwijtschelding van gemeentelijke belastingen (twintig tot veertig procent marginale druk tot honderddertig procent van wettelijk minimumloon) is een veel grotere participatiebelemmering dan uitbetaling van de Algemene heffingskorting. De impliciete heffing op arbeidsinkomsten kan oplopen tot tachtig procent. In 2008 komt daar ook nog de impliciete heffing op in te voeren kindertoeslag bij.

Voor echtparen met meer dan veertigduizend euro vermogen kan de afhankelijke partner ook na 2009 nog (deels) voor de Algemene heffingskorting in aanmerking komen. Rechtvaardig is de afschaffing dus ook niet.

LITERATUUR

- CPB (2007) *Een analyse van maatregelen gericht op de arbeidsparticipatie van vrouwen*. Notitie, 17 januari 2007. Den Haag, CPB.
 SEO (2007) *Kosten en baten van participatiebeleid*. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.
 SZW (2007) *De armoedeval, Een nieuwe kijk op een oud probleem*. Den Haag: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.